

Cumhuriyet 19.12.2005

Yeni Üniversiteler Kurulması...

Prof. Dr. Fikret ŞENSES

ODTÜ İktisat Bölümü

TBMM Milli Eğitim Komisyonu 1 Aralık 2005 tarihinde 15 yeni üniversite kurulmasına ilişkin yasa tasarısını kabul etti. Böylece üniversite sistemimizde 1992 yılında gerçekleştirilen ilk önemli genişlemeden sonraki ikinci büyük genişlemenin ilk adımı atılmış oldu.

Yeni kurulacak üniversitelerin nüvesini bu üniversitelerin kurulacağı illerdeki mevcut yükseköğretim kuruluşlarının oluşturacak olması, bunun ani ve uluslararası ölçekte de büyük bir genişleme olduğu gerçeğini değiştirmez. Üniversite tarihleri bizimkine kıyasla çok daha eskilere dayanan ve çok daha geniş olanaklara sahip ülkelerde bile bu kadar sık arayla ve bu çapta bir genişlemeyi gerçekleştirebilmek olanaksızdır. Türkiye'de bu kadar önemli bir karar karşısında akademik çevreler başta olmak üzere kamuoyunun büyük ölçüde sessiz kalması düşündürücüdür.

Siyasi gerekçelerden kaynaklanıyor

Yeni üniversiteler kurulması kararı yükseköğretime talebin çok yüksek, eğitimin bu aşamasında okullaşma oranının ise düşük olduğu gibi gerekçelere dayandırılmak istense de asıl nedenin siyasi gerekçelerden kaynaklandığı ve bu kuruluşların altyapı, araç-gereç, yeterli sayı ve düzeyde öğretim elemanı gibi gereksinimlerinin büyük ölçüde göz ardı edildiği görülmektedir. Sık aralıklarla çıkarılan öğrenci aflarıyla birlikte yeni üniversite açmak siyasal iktidarların üniversite sistemine en kolay müdahale yollarından biri haline gelmiştir.

İşsizlik ve yoksulluk gibi temel sorunlarla boğuşan halkımızın, örneğin "**işe de, aşı da**" , sağlık hizmetlerine de yoğun talebi vardır. Nasıl ki bu sorunlar karşısında anlık çözümler üretmiyorsak üniversite talebini de kısa erimli uygulamalarla karşılamak mümkün değildir. 1992 yılında kurulan çok sayıda üniversitenin çeşitli yararları yanında aradan geçen uzun sayılabilecek bir zamana karşın karşı karşıya buldukları, yeterli sayıda nitelikli öğretim elemanı ve bunun da ötesinde idari personel, kütüphane ve laboratuvar başta olmak üzere temel altyapı eksiklikleri bu konunun aceleyle getirilmemesi gerektiğini açıkça göstermektedir.

"**O zaman yapıldı oldu**" değerlendirmesini yapabilmek için o zaman kurulan üniversitelerimizin bugünkü konumlarını uluslararası kıstaslar kullanarak değerlendirmek, mezunlarının iş olanaklarını, bu kuruluşlarda ağır ders yükü,

araştırma ortam ve olanaklarından kaynaklanan kısıtlar karşısında özveriyle görev yapmakta olan meslektaşlarımızın sıkıntılarını ve bu kuruluşların gelişmelerinin önünü tıkayan engelleri iyi araştırmak gerekir.

Saygınlığını aşındıracak

Kurulacak üniversitelerin sadece adının üniversite olacağını, üniversite kavramını ve saygınlığını aşındıracadığını söylemeyi bir görev sayıyorum. **"Ustalar, ustabaşılar sonradan gelse de, bu arada ürün kalitemiz düşük de olsa olur"** mantığıyla işyeri bile açılmayacağını artık herkes bilmelidir.

Öneriler: Yeni üniversiteler açılması konusunda hükümetin kararlılığına karşın **"Zararın neresinden dönülürse kârdır"** deyişinin arkasındaki mantıkla kimi seçenekler üzerinde durmak ve hükümetin bu konudaki kararlılığını sürdürmesi durumunda atılması gerekli adımlara ilişkin kimi öneriler geliştirmek istiyorum.

Yükseköğretime olan talebi kısa dönemde karşılamak amacıyla açıköğretim olanaklarını arttırma yolu izlenebilir. Kurulması düşünölen yeni üniversitelerin sayısı ise en çok üç-dört üniversiteyle sınırlandırılabilir.

Yeni üniversitelerin nüvesini oluşturması öngörölen mevcut yükseköğretim kuruluşlarının önceden ilan edilen bir takvim ve gelişme planı ve ileri bir tarihte üniversite statüsü kazanma hedefi çerçevesinde hareket etmeleri ve bu süreç içinde kendilerine yeterli mali kaynak aktararak ve gelişmiş üniversitelerimizden **"gönüllü rotasyon"** esasına göre öğretim üyesi desteği verilerek yeterli altyapı ve eleman düzeyine erişmeleri sağlanabilir.

Yükseköğretim sistemi etrafında gelişen ve sistemin en temel sorunlarının kapsamlı ve katılımcı bir biçimde tartışılmasına ve etkin çözümler üretilmesine sekte vuran gergin ortamın temel nedenlerinden birisi, özellikle yakın bir geçmişte kurulan üniversitelerin akademik kadrolarının belirli siyasi eğilimler temelinde şekillendirilmiş olmasıdır. Yükseköğretim kuruluşları için olmazsa olmaz koşul, akademik özgürlük ve bilimsel özerklidir.

Onarılmaz yaralar açar

Siyasal eğilimler ekseninde oluşturulan bir akademik yapı, bu yüce kavramları içten içe kemirir ve zaman içinde tümöyle yok eder, toplumsal gelişme sürecinde onarılmaz yaralar açar. Böyle bir ortamda üniversitelerin en temel işlevleri olan eğitim ve bilimsel etkinlik işlevleri yerine getirilemez.

Oysa üniversiteler anayasal temelde her türlü görüşün özgürce ifade edildiği ve tartışıldığı çoksesli bir ortamı yaratmak ve özenle korumak zorundadır. Bu tür bir bakış açısının söylem düzeyinde kalmayıp uygulamaya geçmesinde konumuz

açısından da büyük bir gereksinim vardır.

Bu bağlamda iki nokta ön plana çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, yeni üniversitelere öğretim üyesi yetiştirmek amacıyla lisansüstü eğitim için yurtdışına gönderilmesi planlanan öğrencilerin seçimiyle ilgilidir. Yakın bir gelecekte üniversite kadrolarını belirleyecek bu seçimin lisans programlarında edinilmesi gerekli bilgileri derinlemesine sınavan nesnel ölçütlere dayalı olması, öğrencilerin gönderilecekleri üniversite ve programların nitelikleri itibarıyla dikkatlice incelenmeleri, değişik bilim dallarında ihtiyaç duyulması olası alanların önceden belirlenerek öğrencilerin özellikle doktora aşamasında bu alanlara yönlendirilmeleri sağlanmalıdır.

Yazılı sınav sonunda oluşacak mülakat jürilerinin her bilim dalı için konularında eğitim ve araştırma alanında ön plana çıkmış akademisyenlerden oluşturulmasına ve değerlendirmelerin siyasal tercihlerden uzak, nesnel temelde yapılmasına özen gösterilmelidir. Bu bağlamda ikinci temel konu yeni üniversitelerin rektörlerinin seçimiyle ilgilidir. Bu seçimin mevcut mevzuat uygulanmadan yapılması durumunda, gelecekte son yıllardaki benzer tartışma ve çatışmaların yaşanmaması için bunun çağdaş kıstas ve yöntemlerle nesnel bir temelde yapılmasının sayısız yararı vardır. Rektör adaylarının üniversitelerde yönetim ve eğitim deneyimine sahip, belirli bir düzeyde yayın performansına ulaşmış, akademik özgürlük ve bilimsel özerklik kavramlarına özellikle duyarlı akademisyenlerden oluşması gerekir.

Bunun için akademik topluluk içinde bu nitelikleri taşıyanlardan oluşan bir rektör adayları belirleme komisyonu oluşturulmalı ve bu komisyon bütün başvuruları adayların dosyaları üzerinden inceledikten sonra cumhurbaşkanına sunulmak üzere üçe indirmelidir. Her iki seçimin bu kıstaslardan uzak bir biçimde yapılması, korkarım ki üniversitelerimizde yeni çatışma tohumları ekecek ve önümüzdeki yıllarda da üniversitelerimiz toplumsal çatışmanın içine çekilmiş olacaklardır.

Üyesi olmak için çırpındığımız Avrupa Birliği başta olmak üzere sanayileşmiş ülkeler, yükseköğretime ilişkin ciddi yenilikçi tasarımlar geliştirip bu yönde önemli adımlar atarken bizim gelecekte de yeniden kısır bir çekişme dönemine sürüklenmemizi önlemek amacıyla bu veya benzer bir yolun izlenmesi için hâlâ vakit geçmiş değildir.

Sonuç: Yükseköğretim sistemimizdeki bir önceki genişlemenin farklı boyutlardaki sancılarının sürdüğü bir ortamda çok sayıda yeni üniversite kurmak fikri yeniden düşünülmelidir. Bu kararın on, on beş yıllık bir süreyi kapsayacak bir biçimde belirli bir plan ve program çerçevesinde kademeli olarak uygulanması, bu süre içinde yeni üniversitelerin kurulacağı illerimizdeki mevcut yükseköğretim kurumlarının güçlendirilmesi sağlanmalıdır.

Sağlam temellere dayanmalı

Bu süreç sonunda daha sağlam temellere dayanarak kurulacak üniversitelerin bu illerimize katkısı orta ve uzun dönemde çok daha büyük olacaktır. Sistemdeki genişlemenin zamana yayılmasının bir diğer yararı, öğretim üyesi yetiştirilmesi konusunda temel kaynağın bazı üniversitelerimizde bu doğrultuda şimdiden başlayan uygulamaların gelişimine olanak sağlayarak yurtdışındaki lisansüstü programlardan yurtiçine yönlendirilmesi olacaktır.

Bu çekinceler göz önüne alınmadan komisyon kararının uygulamaya konması durumunda ise yurtdışına gönderilecek öğrencilerin ve rektörlerin seçiminde yukarıda ana hatları çizilen nesnel ölçütler kullanılmalıdır. Bu öneriler hızla kutuplaşan toplumsal düzenimizde siyasal gerçeklere uymayan birer fantezi olarak değerlendirilse de unutmamak gerekir ki üniversitelerimizi siyasi çekişmelerden arındırmak ve çağdaş kıstasları ön planda tutan bir yörüngeye oturtmak ve hiç olmazsa gelecekteki yeni çekişmelerin tohumlarının atılmasına meydan vermemek ülkemizin geleceği açısından asli görevimiz olmalıdır.